

یوناما

په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د مرستندویه پلاوي دفتر

دستراتیژیکو اړیکو دفتر

مطبوعاتی اعلامیه

www.unamanews.org/pashto

افغانستان: د ۲۰۱۶ کال په لومړۍ نیمایي کې د ملګري تلفاتو کچه په بیساري

ډول لوري کچې ته رسیدلی - د ملګرو ملتونو رپوټ

کابل، د ۲۰۱۶ کال د جولای ۲۵ مه - د ملګرو ملتونو رپوټ، چې د دوشنبې په ورځ خپور شو، ښيي چې د روان کال په لومړیو شپږو میاشتو کې ۵،۱۶۶ تنه ملکيان وژل شوي او ټيټيان شويدي. له ۲۰۰۹ کال راهيسې چې يوناما د ملګري تلفاتو ثبتول پيل کړيدي دا شمېره د ملګري تلفاتو تر ټولو لوړه کچه ده، چې يو په درېمه يې ماشومان دي. د ۲۰۰۹ کال د جنورۍ له لومړۍ نيټې څخه، چې ملګرو ملتونو د ملګري تلفاتو ثبتول پيل کړيدي د ۲۰۱۶ کال د جون تر ۳۰ مې نيټې پورې ټول ټال ۶۳،۹۳۴ تنو ملکيانو ته مرګ ژوبله اوښتې، چې ۲۲،۹۴۱ تنه يې وژل شوي او ۴۰،۹۹۳ تنه نورېکې ټيټيان شويدي.

د روان کال د جنورۍ له لومړۍ د جون مياشتې تر پايه پورې، په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د مرستندويه پلاوي (يوناما) د بشري حقونو څانګې د ۱۶۰۱ تنو وژنه او د ۳۵۶۵ تنو نورو ټيټي کيدنه ثبت کړيده. د ملګري تلفاتو ډاګه د ۲۰۱۵ کال د لومړيو شپږو مياشتو پر تله څلور په سلو کې زياتوالی ښيي. په دې توګه دا له ۲۰۰۹ کال راهيسې د شپږمياشتنيو دورو په ترڅ کې د ملګري تلفاتو تر ټولو لوړه کچه ده .

د سربکال په ملګري تلفاتو کې ۱۵۰۹ تنه ماشومان هم شامل دي (۳۸۸ تنه مړينه او ۱۱۲۱ ټيټيان) - چې د ملګرو ملتونو د بشري حقونو مشر هغه " وپرونکی او د شرم وړ " شميره بولي، چې دا له ۲۰۰۹ کال راهيسې د شپږو مياشتو په موده کې د ماشومانو تر ټولو ډير تلفات دي .

په دې لړ کې ۵۰۷ مېرمنو ته هم تلفات اوښتي دي (۱۳۰ وژل شوي او ۳۷۷ ټيټيان شوي دي). د ميتودولوژۍ يعنې د د شمير و جمع کولو د تحليل د ډول محدوديتونو او د پيښو د قربانيانو د جنسيت د تشخيص په برخه کې محدوديتونو ته په کتو سره، ويلی شو چې د مېرمنو تلفات قطعاً په مکمل ډول نه دي رپوټ شوي.

د افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو ځانګړي استازي او د يوناما مشر تداميچي ياماموتو ټينګار وکړ، چې دغه رپوټ په حقيقت کې د جګړې ټولو ښکيلو غاړو ته يوه غوښتنه حسابيږي، چې " له جګړې د ملګري وګړو د خونديتوب لپاره ټول تر لاس لاندې امکانات وکاروي ."

د ملګرو ملتونو ځانګړي استازي وويل: "په دغه رپوټ کې هره مستنده شوي ملګري مرګ ژوبله د بيلګې په توګه که هغه د عبادت، کار، زده کړو، د اوبو راوړلو او په روغتونونو کې د درملني پر مهال وژل شوي او يا ټيټيان شوي وي ددې ښوونده کوي، چې ټول په خپلو ژمنو کې پاتې راغلي دي، او دا رپوټ بايد د جګړې ټولو ښکيلو غاړو ته يوه غوښتنه وبلل شي، چې د ملګري تلفاتو د کمولو او ملکيانو د خونديتوب لپاره لازم ګامونه پورته کړي." هغه زياته کړه: " هغه شعارونه چې اړين ګامونه له ځانه سره ونه لري کافي نه دي. د افغانستان خلک او تاريخ به په جګړه کې د ټولو ښکيلو غاړو د سلوک په اړه قضاوت وکړي."

د ملګرو ملتونو د بشري حقونو د څانګې مشر زيد رعدالحسين وويل: " د قربانيانو او د هغوی د کورنيو څرګندونې ددغو ۶۳،۹۳۴ وژل شويو او ټيټيانو غمونو کې او خواشينونکي کيسې دي، چې په دغه اوږده جګړه کې له ۲۰۰۹ کال راهيسې اغيزمن شويدي." هغه وويل: " هغو کورنيو چې د ډوډۍ ګټونکي يې له لاسه ورکړي مجبوره شويدي، چې خپل ماشومان له ښوونځي بهر کړي او د کورنۍ د ساتنې پيټۍ ورله غاړې شويدي. هغه موټرچلونکي، چې لاس او پښې يې پرې شويدي نشي کولی، چې د خپلې کورنۍ لپاره نفقه ومومي. هغه کس، چې بازار ته د خپلو ماشومانو لپاره د خوراګي توکي د رانيولو لپاره تللی، د بيرته راګرځيدو پر مهال د خپلو ماشومانو بې روحه جسدونه وينې، هغه چې پښه او ملا يې ماته شوې کورنۍ يې نشي کولی، د مالي توان د نه لرلو له کبله د هغه درملنه وکړي، هغه پلرونه او ميندې، چې د خپل خوی د بدن پاتې ټوټې يې په پلاستيکي کڅوړه کې راټولي کړي ... يوازې په تيرو شپږو مياشتو کې لږ تر لږه ۵،۱۶۶ دغه ډول پيښې رامنځ ته شويدي، چې يو پر درېمه وژل شوي او ټيټيان يې ماشومان دي ، چې په خاص ډول خبردارۍ ورکونکي او د شرم وړ دي ."

زيد زياته کړه: " هغه تاوتریخوالی چې په دغه رپوټ کې په ښکاره ورته اشاره شوي ، له بشري حقونو څخه يولږ بالقوه سرغړونې شته دي، چې له افغانستان څخه تر مديترانې او تر هغه ورها خوا يې پراخوالی موندلی او ډير افغانان د جدي خطرونو په منلو سره په بهر کې د پناه غوښتلو په لټه کې دي." هغه زياته کړه: " د جګړې ښکيلې غاړې بايد په قصدي ډول د ملګري وګړو وژنه او د

ملکي خلکو د اوسیدو په سیمو کې د درنو وسلو کارونه بنده کړي. دارنگه به توپیره باید د هغو کسانو لپاره، چې د ملکيانو د وژني مسوول دي معافیت پای ته ورسول شي .“

په داسې حال کې چې د حکومت مخالفین لاهم د ډیرو ملکي تلفاتو (۶۰٪) تلفاتو مسوول دي، خود حکومت پلوو ځواکونو لخوا د ملکي تلفاتو په کچه کې د همدې کال د جنورۍ له لومړۍ د جون تر وروستۍ نېټې پورې لوړوالی راغلی دی. د یوناما د همدې رپوټ پر اساس په دغه موده کې د حکومت پلوو ځواکونو لخوا ۱۱۸۰ تنو ته مرگ ژوبله اوښتې، چې د ټولو تلفاتو ۲۳ په سلو کې جوړوي او د تیرکال د همدې مودې پرتله ۴۷ په سلو کې زیاتوالی پکې ښکاري، چې لومړنی لامل یې په ځمکنیو جگړو کې ددوی ښکېلتیا بلل کېږي .

لاهم ځمکنی نښتې د ملکي تلفاتو د لویې برخې اصلي لامل بلل کېږي. ورپسې ځانمرگي او بیچلي ډله ییز بریدونه او ځای پر ځای شوي چاودیدونکي توکي راځي. د ۸۵ په سلو کې وژل شويو او ټپي شويو ماشومانو لامل د جگړې ناچاوده توکي دي، او په دې رپوټ کې داسې پېښې ثبت شويدي، چې یو زیات شمیر ماشومان له دغه ډول توکو سره د لویو کولوله کبله وژل شوي او ټپیان شويدي. په یوه پېښه کې، چې په دغه رپوټ کې مستنده شوی، د اپریل په ۱۳ مه نېټه “ماشومانو د هاوان یوه سرکولوله پرپاڅه سرک ددې لپاره و غورځوله چې ایسکریم پرې واخلي، خو چاودنه یې وکړه“ .

په دغه موده کې، چې په رپوټ کې تر پوښښ لاندې راغلي ۱۵۷،۹۸۷ زره افغانان نوي له خپلو سیمو بیخایه شويدي، چې د تیرکال همدې مودې پرتله ۱۰ په سلو کې زیاتوالی پکې راغلی دی. په دې سره د جگړو له کبله د ټولو کورنیو بیخایه شويو افغانانو تخمینی شمیر ۱،۲ میلیونه کسانو ته رسېږي .

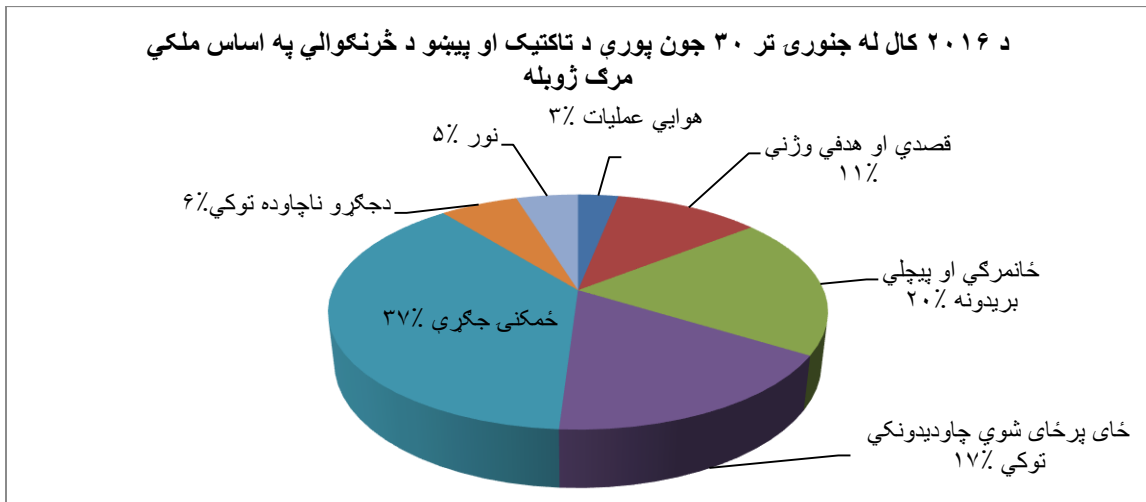
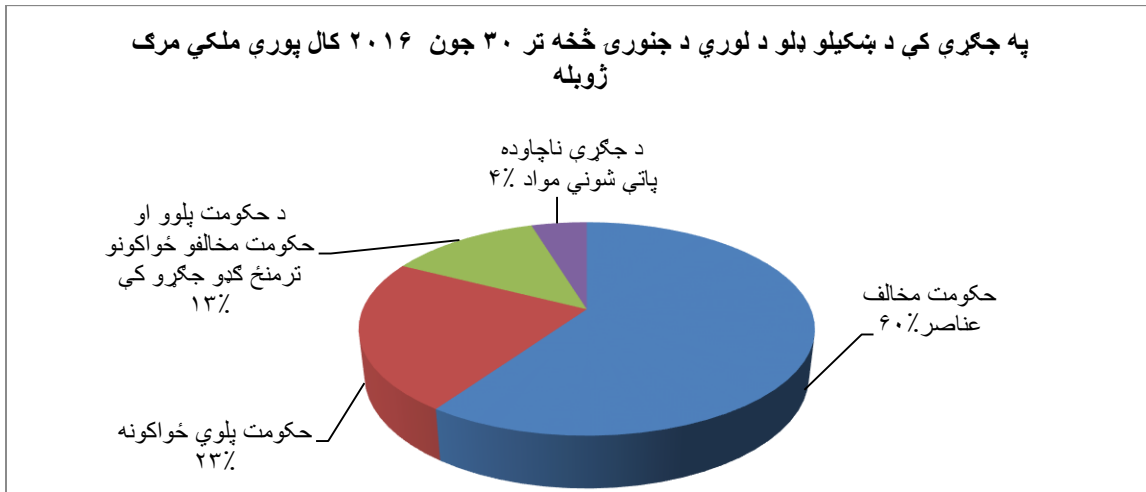
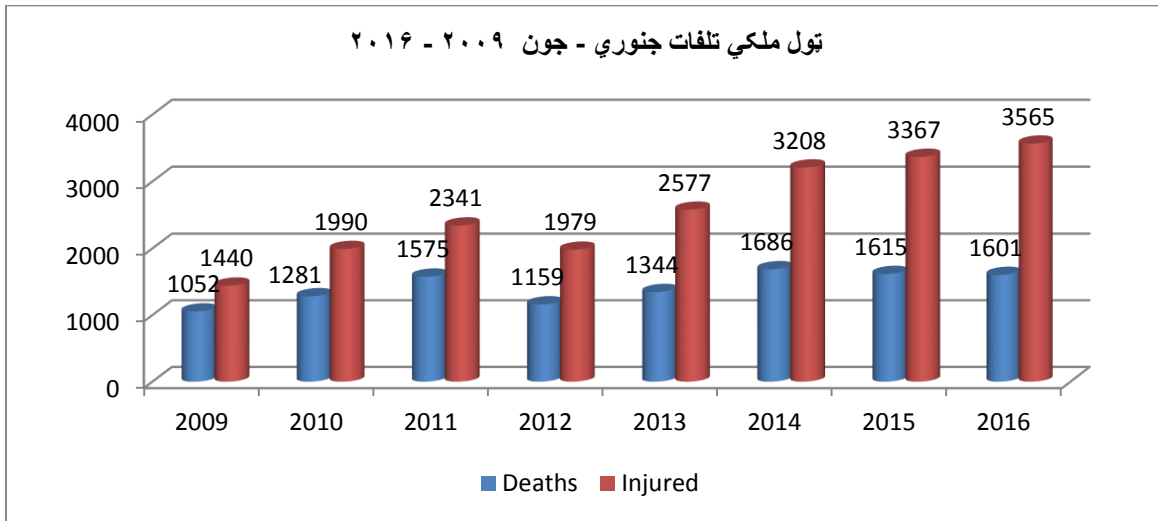
رپوټ همدارنگه یوشمیر نورې جدي بشري سرغړونې هم ثبتې کړيدي، چې په عامه ځایونو کې په قصدي ډول د ښځو په نښه کول او وژل، په وسله والو جگړو کې د ماشومانو کارول، پرنجونو او هلکانو جنسي تیري، په ښوونیزو او روغتیايي مرکزونو بریدونه، پرغمل کول او اعدامول هم پکې شامل دي. د بشري حقونو په مدافعینو، ژورنالستانو، حقوقي کارکونکو او قاضیانو هم بریدونه شويدي، او په ځینو پېښو کې دوی هم د طالبانو لخوا “نظامي موخي” گنل شويدي. په یوه ځانمرگي برید کې، چې د رسنیو په وړاندې د جنورۍ په ۲۰ مه نېټه ترسره شو، د طلوع تلویزیون او ه کارکونکي د اتو وژل شويو ملکيانو په ډله کې ووژل شو او ۳۰ نور پکې ټپیان شول .

په دغه رپوټ کې دارنگه د تیرکال په اکتوبر میاشت کې په کندوز کې د بی پولي ډاکټرانو (MSF) پر روغتون د هوایي برید د پلټنو پایلو ته هم اشاره شوې او ټینگار شوی، چې د هغې پېښې “بشپړو خپلواکو، بی پرې، روښانه او اغیزمنو پلټنو ته اړتیا ده چې ممکنه جرمي ښکېلتیا اړخونه یې تشخیص شي .“

دې رپوټ د بشري حقونو ټولوسرغړونو ته د ځواب ورکولو او عدالت ټینګیدو اړتیا روښانه کړې او ټینګار یې کړی، چې په هیواد کې د سواد ټیټې کچې ته په کتو سره باید قربانیان او د هغوی د کورنۍ غړي مجبوره نه وي، چې د بشري حقونو د سرغړونو په اړه د پلټنو د ترسره کولو په موخه چارواکو ته په لیکلي ډول شکایتونه وړاندې کړي .

یاماموټو او زید دواړو په دې ټینګار وکړ، چې دغه مرگ ژوبله پر افغان ولس د تحمیل شوي پراخي وسله والې شخړې د یوې برخې تصویر وړاندې کوي او نه دی توانیدلی، چې د جگړې ټول زیانونه او محدودیتونه په ډاگه کړي .

د یوناما مشریاماموټو وویل: “اوردمهالو جگړو له اوږدې مودې راهیسې، روغتیايي او ښوونیزو مرکزونو، معیشت او سرپناه، د تگ راتگ ازاديو او په لویه کچه کې منډې، سیاسي، اقتصادي او اجتماعي او کلتوري حقونو ته لاس رسې د میلیونونو افغانانو ته لپاره له ننگونو سره مخامخ کړیدی“ .

United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA), Kabul, Afghanistan

For more information, please contact: Spokesperson-UNAMA@un.org

UNAMA online: <http://unama.unmissions.org> • Facebook • Twitter • Flickr • YouTube